

Vi må tænke i hele mennesker når vi forsøger at skabe rammerne om et godt lærings- og livsmiljø for børn, og ikke lade os smitte af 'færdighedsfeber' og 'Kompetencevirus'. Politikere, forældre og pædagoger må sammen påtage sig ansvaret for denne værdifulde opgave og satse på et konstruktivt samarbejde - på trods af små ressourcer.

Ministeren

I Kristeligt Dagblads kronik 18.08.05 sætter familie- og forbrugerminister *Lars Barfoed (K)* fokus på læring i de danske daginstitutioner. Opmærksomheden på læring skal skærpes mener han, for danske børns skolekundskaber

Når barnet skal lære!

- og bevare det gode børneliv!

er ikke gode nok. Denne konklusion begrundes med resultaterne af en Pisa-undersøgelse, som er en international undersøgelse af unges skolefærdigheder. Desuden har en evaluering af Servicelovens formålsbestemmelser for dagtilbudsområdet i 2003 vist at det haltede på mange daginstitutioner når det handlede om at efterleve den beskrevne praksis i virksomhedsplanerne. Denne konklusion er efterfølgende blevet bekræftet i *Stig Broströms* undersøgelse: 'Signalement af den danske daginstitution' fra 2004.

Regeringen ønskede ifølge Barfoed derfor at understøtte det pædagogiske arbejde og tog herefter initiativ til indførelse af læreplaner. Det har således fra 01.08.04 været obligatorisk for alle pædagogiske dagtilbud at udforme mål for læringsprocesser, og herunder en beskrivelse af hvordan man vil arbejde. Det handler om at understøtte, udfordre og udvikle børns potentialer og kompetencer inden for seks temaer, som kort beskrevet er: personlig udvikling, sociale kompetencer, sprog, krop, natur og kultur.

Lars Barfoed håber så på bedre sammenhæng mellem teori og praksis i daginstitutioner og dermed et bedre grundlag for læring. 'Det er en menneskeret at opleve tilfredsheden ved at erfare og lære nyt', mener *Lars Barfoed*. Pædagoger skal derfor have fokus på læring og tilbyde børnene miljøer der udfordrer og stimulerer.

Læring og følelser

Læreplaner kan være med til at skabe faglig debat og refleksion omkring det nuværende pædagogiske arbejde, ingen tvivl om det. I nogle tilfælde vil det måske bidrage til opkvalificering. Men *Barfoeds* overvejende fokus på færdigheder og resultater kan give anledning til at tvivle på om det virkelig er børnene regeringen har i centrum, når de vedtager et lovforslag om læreplaner, eller om det i virkeligheden handler om placeringen af Danmarks kryds i den internationale karakterbog ved fremtidige Pisa-undersøgelser? I øvrigt bør der følge nye ressourcer med nye tiltag og det har regeringen desværre ikke haft med i sine overvejelser.

Selvfølgelig skal vi skabe gode læringsmiljøer i daginstitutionerne, men ministeren mangler en meget væsentlig dimension, en række ord i hans kronik, som er nødvendige at inddrage når vi forsøger at dække begrebet læringsmiljø - og pædagogisk arbejde i øvrigt: Hvad blev der af omsorg, tryghed, nærvær, anerkendelse og tid ikke mindst!. Vi taler trods alt om en aldersgruppe, som inkluderer vuggestuebørn på 0-2½ år!

Brodin og Hylander er i deres bog 'Selvfølelse', omkring begreberne 'det lærende barn' og 'det følende barn', hvilket er uadskillelige størrelser: Børns følelsesoplevelser og læreprocesser er tæt forbundet og forløber kontinuerligt..., så Fokuseringen på børns følelser og relationer er også en måde at arbejde med børns læring på. Følelserne er altid til stede under søgen efter viden, ved problemløsning og ved mestring af nye færdigheder: nysgerrighed og overraskelse når man møder nyt., glæde og stolthed når man kan, skuffelse, skam og vrede når det ikke lykkes. Det er en del af processen. Både tidligere og ny forskning påviser (igen og igen) at det vigtigste for udviklingen af små børns bevidsthed og følelsesliv, er stabile og bekræftende relationer med trygge voksne. Dette må således også gælde for læringsprocesser, da læring og følelsesliv ikke kan adskilles!

Børn fødes med et antal motivationssystemer eller handlingspotentialer, som aktiveres i samspil med

omgivelserne og affekterne, beskriver *Brodin* og *Hylander*. Herunder hører nysgerrighed og interesse for at undersøge sin omverden. Gennem sin relation til barnet kan pædagogen levendegøre materiale til leg, skabende og udforskende aktivitet og gennem fx fortælling øge barnets nysgerrighed, foreslår de. De påpeger i øvrigt at interesseaffekten er nødvendig for al læring og det må den kompetente pædagog tænke ind i sin praksis. Læring må altså tage udgangspunkt i børnenes naturlige interesser og kan ikke skematiseres eller sættes på formel.

Det bliver altså væsentligt at tænke bredt, eller i *hele mennesker*, når der skal udformes planer for læring, udvikling og trivsel. Pædagoger må udnytte den metodefrihed, som 'Loven om læreplaner' lægger op til og populært sagt også tænke med hjertet når de 'tilrettelægger' børns institutionsliv.

Mangel på midler

Barfoed omtaler den 'haltende' kvalitet af danske pædagogers arbejde, bl.a. baseret på *Stig Broströms* undersøgelser. Og man kan i den forbindelse spekulere på, hvor meget han egentlig har været i berøring med den

virkelighed pædagoger - og børn - befinder sig i hver dag, inden han besluttede at de ikke var kompetente nok og havde brug for regeringens støtte (i form af læreplaner)? Kunne det ikke tænkes at de givne arbejdsvilkår spiller en væsentlig rolle når virksomhedsplan og hverdag ikke stemmer overens? Der er skåret voldsomt på børneområdet de sidste år. Det har givet færre (også uddannede) hænder til samme arbejdsopgaver, og det kan mærkes! I min seneste praktik blev det også en mærkbar erfaring. Jeg kan kun rose min praktikplads; 'Snurretoppen', for pædagogerne og ledelsen var knaldedygtige og hele organisationen velstruktureret. Det var bare ikke nok! Faglige projekter og tiltag måtte konstant, og til stor frustration, nedprioriteres (der i blandt læreplanerne), og alt for ofte gik man hjem med følelsen af at have svigtet med hensyn til nærvær, omsorg og anerkendelse, fordi dagen havde været travl og stressende., Man når så at sige ikke omkring det *hele lille menneske*, hvis trivsel og udvikling man har ansvaret for, og det gør ondt – på børnene især! Mon ikke regeringen burde tænke i *hele løsninger* når de tager tiltag til at understøtte det pædagogiske arbejde. At satse overvejende på læring virker for snæversynet. Der må også stræbes efter at være anerkendende og nærværende omsorgspersoner i relationen til børn for at skabe de bedste betingelser for et godt børneliv – og læring. Og der skal flere midler til, ellers kvæles kompetencerne!

* ALENE I ÅRHUS KOMMUNE SKAL DER ÅRLIGT SPARES GODT 75 MILLIONER KR. PÅ BØRN OG UNGE-OMRÅDET. DET BLEV VEDTAGET I 2003, OG SKAL FORTSÆTTE OVER EN 4-ÅRIG PERIODE (B&U, NR. 42, 03)

* I SVERIGE ER LÆREPLANER OGSÅ EN REALITET, MEN MAN ANERKENDER SAMTIDIG AT DETTE KRÆVER RESSOURCER, OG AT LIVSLANG LÆRING BEGYNDER I BARNDOMMEN. SIDSTE ÅR BESLUTTEDE DEN SVENSK REGERING AT GIVE 5 MILLIARDER SKR. TIL BØRNEOMRÅDET OVER EN 3-ÅRIG PERIODE. DET GIVER EN NORMERING PÅ 5 BØRN PR ANSAT (B&U NR.41, 04)

Det fælles ansvar

Debatten om de manglende ressourcer og de mange krav raser.

En som blander sig i debatten, og stiller skarpt på forældre og pædagoger, er cand. psyk. og institutionskonsulent, *Margrethe Brun Hansen*. Hun mener at mange forældre i dag fralægger sig ansvaret for deres børns trivsel, når de afleverer dem så mange timer i institution dagligt. Arbejdet får derved 1.prioritet og børnene kommer i anden række.

Derved uddelegerer forældrene ansvaret til det offentlige. Børn har brug for nærvær, omsorg og voksne som har tid, siger hun og mener ikke danske institutioner er normerede til at klare denne opgave!. Hendes opfordring til forældrene (dem som gerne vil påtage sig ansvaret) er at banke i bordet hos arbejdsgiveren og bede om mere fleksible arbejdstider eller simpelthen skippe jobbet for en stund og påtage sig ansvaret for forælderollen og have mere tid sammen med børnene. Hun mener i øvrigt at

den krævende og kritiske forældregruppe, som kun har øje for eget barns behov, fylder meget i dag.

Margrethe Brun Hansen møder også mange pædagoger i sit job som konsulent. Hun opfordrer dem til at blive bedre til at sige fra overfor urimelige krav fra fx forældregruppen. Samtidig opfordrer hun til at engagere sig helhjertet i sit job og se det som en livsstil og ikke kun et lønarbejde. Man må ikke overgive sig til offerrollen, trods trange kår, for børnene har brug for nærværende, professionelle og personlige voksne, siger hun. Hun mener dog det er vigtigt at pædagoger forsat kæmper for bedre arbejdsvilkår, men de politiske kampe og personlige kriser, de må klares i privatregi.

Margrethe Brun Hansens udtalelser viser meget fint det dilemma mange pædagoger oplever i sit arbejdsliv. På den ene side bør man se jobbet som en livsstil, men man skal også sige fra overfor urimelige krav til arbejdet. Man skal bruge sig selv som redskab og være personlig, men undgå at være privat! Men hvor går grænserne??

Samarbejdet

Arbejds miljøundersøgelser peger på at mange pædagoger har oplevet forældresamarbejdet som belastende, de mangler redskaber til udvikling af samarbejdet og har svært ved at finde sin rolle som pædagog, skriver *Susanne Idun Mørch*.

Eva Hultengren angiver 4 forhold, der er forbundet med

rollekompleksitet i pædagogisk arbejde:

1. Det er vanskeligt at finde sin rolle, (hvor har man fx sine faglige kompetencer?)
2. Der er indbyrdes modstridende krav rettet mod den samme rolle.
3. Det er vanskeligt at fastholde sin rolle, (kan fx føle sig presset ud i en behandlerrolle)
4. Det er vanskeligt at fastholde sin rolle som lønarbejder (og fx ikke tage arbejdet med hjem)

Hultengren mener altså at oplevelsen af det belastende samarbejde hænger sammen med de uafklarede roller og forventninger, som findes i forholdet.

John Andersen og Kjeld Rasmussen peger i øvrigt på begrebet magt som forklaring på samarbejdsproblemerne. For i de mange roller og relationer forældre og personale har i forhold til hinanden ligger en skjult forståelse af, hvem der har magten og dermed sætter dagsordenen.

En sammenfatning af ovennævnte problematikker vil således se sådan ud: usikkerhed på roller, forventninger, ansvar og magt samt mangel på redskaber. *Andersen og Rasmussen* mener at gennemsigtighed er nøgleordet, hvis man vil samarbejdsproblemerne til livs; der må skabes åbenhed og tillid i forholdet.

Som de mest betydningsfulde aktører i børns liv har forældre og pædagoger et fælles ansvar for at få samarbejdet til at

fungere. Med læreplanernes indtog er der forsat lagt op til samarbejde, da forældrebestyrelsen skal være med til at godkende institutionens færdigudformede læreplaner samt årligt evaluere arbejdet med dem. Men opgaven synes ikke let.

Pædagogikkens 7 forhold

Som inspiration til et muligt (sam-)arbejdsredskab vil jeg her kort præsentere Pædagogikkens 7 forhold. Åge Rokkjær's 'model' er tiltænkt pædagogen, som refleksions- og udviklingsredskab. En anden mulighed var at inddrage sin forældregruppe i gennemgangen af de 7 forhold (eller nogle få udvalgte af dem), som middel til fælles refleksion, diskussion og evt. afklaring af holdninger til rolle-, ansvars-, og magtfordeling i institutionen. Rammerne kunne være en planlagt temaaften i institutionen. Sigtet er at skabe den åbenhed som *Andersen* og *Rasmussen* peger på og slutningsvis styrke samarbejdet. Jeg har selv lavet tilføjelser under enkelte punkter.

BHV - BØRNS SVAR TIL SPØRGSMÅLET: HVAD LÆRER I HER I BHV: .?

- 'MAN LÆRER AT SLÅ — MAN LÆRER AT MAN IKKE MÅ SLÅ DE ANDRE, OG JEG SLÅR HELLER IKKE'

- 'NU SKAL JEG LIGE TÆNKE MIG OM. AT SIDDE ORDENTLIGT OG ALT DET DER'

(BØRN OG INST.)

De 7 forhold:

1. Samfundssyn:

Hvordan ser man fx på politiske forhold i samfundet, og den betydning de har for børnenes forhold, forældre og pædagogers arbejdsliv, hvordan er normerne for opdragelsespraksis i eget hjem og i institutionen m.m.

2. Menneskesyn:

Hvad har mennesket af evner, behov, værdier, anlæg, interesser og hvordan indvirker samfundet på mennesket mm.

3. Opdragelsesmål:

Hvilke værdimål har man med opdragelsen og hvem har ansvaret for den mm.

4. Pædagogiske principper:

Hvilke ord bruger man til at beskrive sin pædagogik, er det selvforvaltning, meningsfuldhed eller andet. Hvad har man skrevet i sin virksomhedsplan mm.

5. Pædagogens rolle:

Hvad er pædagogens opgaver og styring, personlighed, faglighed. Hvad er forældrenes rolle i forhold til dette mm.

6. Tilrettelæggelse:

Hvordan er organisationen struktureret, hvordan er kulturen, hvordan opleves den indefra og udefra m.m.

7. Metoder:

Hvordan udmøntes den pædagogiske praksis, hvilke midler anvendes. Her kunne læreplanerne passende diskuteres.

Når barnet skal lære – og være

Læreplanerne er en pædagogisk realitet. Det er manglen på ressourcer desværre også. Et håb for fremtiden er bestemt at få flere midler til værdifuldt arbejde. Måske kunne danske politikere vende blikket mod Sverige for inspiration.

Lars Barfoed siger at det er en menneskeret at gøre erfaringer og lære nyt. Mit spørgsmål må blive; om det ikke også er en menneskeret at opleve nærvær, tryghed, omsorg, og god tid bare til at være, når man er barn i et velfærdssamfund?!

ERIK SIGSGAARD'S BUD PÅ HVAD BØRN SKAL HAVE OPLEVET, OPDAGET, SET, HØRT OG LÆRT I LØBET AF DE FØRSTE SYV LEVEÅR:

- OPLEVET MAGIEN VED AT GÅ I EN JULETRÆSSKOV

- HAVE GNAVET I ET 'DINOSAURBEN'

- SIDDET I MØRKET OG SET LYSET FRA EN GRÆSKARMAND

- OPLEVET GYSET I MAVEN VED AT VÆRE HØJT OPPE

- FÅ SAT GANG I FANTASIEN AF VOKSNE, DER IKKE HAR GLEMT MAGIEN OG DET SANSEMÆSSIGE

- AT VÆRE NYSGERRIG OG FÅ LOV TIL DET

(B&U, NR 3, 04)